

Forfatter: Sthen, Hans Christensen

Titel: En liden Vandrebog

Citation: Sthen, Hans Christensen: "En liden Vandrebog", i Sthen, Hans Christensen: *En liden Vandrebog*, udg. af JENS LYSTER ; JENS HØJGARD , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, C.A. Reitzel, 1994, s. 264. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-sthen01val-shoot-idm140299309474432/facsimile.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: En liden Vandrebog

Gode Raad 4,3 ~ saadan Raad 6,4; Rimet Raad-Naad 6,4-5 og 7,1-2, Hand tenckte paa sin Barmhertighed 5,4 og 15,4 og 18,5; Straff dennem 11,6 og 12,5; Lad aldrig Mennsken være i Luffue 11,5 - Lad Mennsken bliffue i Luffue 16,6; De ynkede, oc venede sig 14,3-4 - De suckede oc græde 17,3; de arme Syndere maatte Naaden fange 18,6 og 19,6; Begærede Hielp 20,2 - Naade begære 20,4; Herte kjære Fader 23,3 - Fader til Hertet 24,1; met sin Pjne 24,4 - for Pjnen din 28,1; At du vor Tallmand vorden est 26,3 - At du vilt være Tallmand min 28,2.

Uden for Vb kendes visen tidligst i Skonn. med overskrift og mel. som i Vb Derefter i M-C med let forkortet overskrift. Teksten har flg. ændringer: 2 Eves| Eves Skonn.; Evze M-C. - 3,2 eug|Ære|Ære Skonn. - 3,6 aff den| aff Skonn.; udaff M-C. - 4,3 Gode| God Skonn. - 4,5 bleffue| bleff Skonn. - 4,5 vddreffue| fordreffue M-C. - 6,5 Naad| Naade M-C. - 7,2 Naad| Naad' M-C. - 7,5 klag| Klag' M-C. - 9,1 Klage| Tale M-C. - 9,3 dig| mig Skonn. - 9,5 Rættfærdighed| Retfærdighed M-C. - 9,6 dig| dig M-C. - 10,2 foract| foracte Skonn. - 13,3 monne| mon Skonn. - 13,5 streng Døm oc saadan Ræt| Døm oc strenge Ret M-C. - 14,3 store| stor Skonn. - 14,6 Sorg| sorrig M-C. - 15,2 Ørne| Øren M-C. - 15,3 her = M-C| gjør Skonn. - 15,6 Lad| Lad dog M-C. - 16,5 act| Mact M-C. - 17,1 da kommer = M-C| saa kommer Skonn. - 19,1-6 udeladt M-C. - 19,6 Syndere| Synder Skonn. - 20,3 sorgfuld| Sorgfuld Skonn.; sorrigfuld M-C. - 20,4 at de| de Skonn. - 21,4 Mennsker| Mennsken M-C. - 21,6 de = M-C| den Skonn. - 24,1 Hierte| Herte Skonn. - 24,4 nu met| med Skonn. - 27,2 Salghed = M-C| Herlighed Skonn. - 27,4 fra| for Skonn.

40. Om den hellige Ecteskabs Statis Indstiftelse

1 *Ecteskabs Statu*| ægtestands. - 4-6 *Sungis* . *Guds nasfir*, etc| Den dalmarske fejdevises tekst er trykt i Da. Viser I 19 - 1,5 *Mod*| smd. - 2,1; 3,2; 4,1; 11,1 og 13,1 *Dør*| da. - 2,1-3 *Gud* . *æren*| 1 Mos 1,27 - 2,4 - 5,5 *De* . *saa*| 1 Mos 2,18 21-24 I Alterbogens brudevielsesritual indgik oplæsning fra alterner af disse bibelsteder, PallDS III 475 - 3,4 *gud*| smuk. - 3,6 *vade*| vise. - 4,1 *sig* . *onsaa*| så sig om. - 4,4 *Harm*| smerte. - 4,6 *for* . *kiende*| have kantslig omgang med. - 5,2 *meen*| falkhed. - 5,5 *sketen*| bestemt. - 5,6 *Ab* . *Ville*| ganske i overensstemmelse med sin (Guds) egen vilje, jf. 42 str 2,1, 48 str 3,1 - 6,1 *Morgengaffue*| Morgengave. En forordning af 18 okt. 1577 (LN 1477, genoptrykt i 1583, LN 1478) bestemte, at morgengaven fremover skulle være en adelig forret, Troels-Lund I 2 bog, IV 9-15. Str 6-8 rummer altså et skjult drilleri, en luthersk kirkelig polemik mod adelens nye morgengave-privilegium. Adam og Eva er af Gud selv rykket op i adelsstanden og har af Gud modtaget morgengaver, der overstraler det adelige glimmer. - 6,3 *tilgel*| på engang, i ét, jf. 1 Mos 1,28. - 6,4 *Herrensade*| det gods, hvor herremanden bor. - 7,1 *Før*| i

stedet for. – **7,1** *Klenoder*] smykker. – **7,1** *met*] med, tillige. – **7,2** *sin* *Ukyldighed*] deres uskyld. jf. 1.Mos.2.25. – **7,5** *der.. er fuld*] som.. er fuld af. – **7,6** *før andre*] forud for andre. – **8,1-6** *Hand gaff.. vige*] 1.Mos.1.28. – **8,5** *huad.. Her*] hvor var du da en fornem herremand! – **8,6** *vige*] gå af vejen for. – **9,1-6** *O du Dage*] jf. 3.Mos.3. – **9,1** *arige*] arge, onde. – **9,1** *giffue*] *du vaar væ*] (Gud) give det, at du var elendig, at der skete dig en ulykke! Anden læsemåde i SJC-StB jf. Hb 50 str.6.4. – **9,2** *ake.. usæ*] ikke.. se på det, holde det ud. – **9,4** *konst..till*] fik dem til. – **9,5** og **16,1** *Thi*] derfor – **10,3** *oprette*] rettede op. – **10,6** *forgiette*] glemme. – **11,1** *Syndfoden*] jf. 1.Mos.7-8. – **11,2** *Affbreck*] skade, fortræd. – **11,3** *Vrede*] om Guds vrede jf. 35.17-19; 41 str.5,1; 48 str.1,3-4; 51 str.14,3; 60,45. – **12,1** *stadfæste*] stadfæstede. – **12,2** *Stæder oc By*] købstæder og byer. – **12,5** *plæt*] ganske. – **13,2** *teg.. Mandom*] blev menneske. – **13,4-6** *i Cava.. raade*] Joh.2,1-11. Jesu tilstedeværelse ved brylluppet i Kana blev af den lutherske kirke brugt som argument for, at ægteskabet var gudvelbehøvet. Beks.: »Gud vil ikke forlade fromme og gudfrygtige ægtefolk, men vil gerne være hos dem med sin velsignelse og hjælpe dem i al trang og nød..« (fra prædiken til 2.søndag efter Christi Aabenbarelse Dag i Luthers Husposnille, Kbh. 1564). – **13,4** *bøden mæl*] indbudt. – **13,5** *led.. sig.. fude*] indfandt sig. – **13,6** *Momme.. raade*] opførte selv til lystighed. – **14,2** *hand.. alnd huffue*] jf. str.1,6. – **14,3** *Naade oc gaffue*] jf. 42 str.3,7. – **14,6** *got.. Naffue*] nl. Jesu navn, jf. 43 str.4,3. – **15,2** *fæst*] hurtigt. – **15,3** *Løffhed*] upåidelighed, letåndighed. – **15,4** *Stæt*] stand, ordning. – **16,1** *læder*] lød. – **16,3** *Saa.. vore*] jf. str.1,6. – **16,6** *unde*] unde, gave, opt.

Optrykt BH 255; Vb-1914 36-40. Udvalnmer 8-11, KangoSS IV 190f (bearbejdet). Litt. Frandsen 105-6, Frns 537-8; Schorring 31-37, GlahnMF 134, 137; LysterEp 99.

Som ved Vb 39 har Sthen også ved 40 haft et samtidigt forlæg for øje, nl. *OM Eteskab alle en quæde* med overskriften »En skøn Vise om Eteskabs« i Th86 262 (optrykt BH 362). Da dette forlæg ud fra sin str.1,3-4 tydeligt har haft funktion som brudesang, tor vi formode, at det samme har været hensigten med Sthens modstykke. Om brudesangen se LysterEp 96-98. Om Sthens mulige lån af omkvædet fra nævnte anonyme brudesang til Vb 37 se n.t. Vb 37.

Optaget i Tvende digte 1617 (forkortet TvD), dernæst i M-C m.fl. med fig. ændr.: **1,2** *der til*] til TvD – **2,4** *Eva*] Evam TvD – **3,2** *soffuendis*] soffuend TvD – **3,5** *kieriste*] kierist TvD – **4,1** *opuaagnede*] opuognet TvD – **4,2** *deylige*] dejlig TvD – **4,2** *mon*] monne M-C. – **5,1** *Been oc Knød*] Been, Knød TvD – **5,2** *Derfor*] Der TvD – **5,2** *teg nu*] teg TvD – **5,4** *kierist*] kieriste M-C. – **5,6** *sn*] mm TvD – **6,1** *dem*] dennem M-C. – **6,2** *Det.. haffue*] Som hamnen allerbest monne behage TvD. – **6,5** *leffuet*] leffuet TvD, leffve M-C – **6,6** *vige*] vigte TvD; vige M-C. – **7,1** *Klenoder*] Klenodier TvD – **7,4** *Klenoder*] Klenoder TvD. – **7,5** *er*] af er M-C – **8,3** *Fule*] Fugle TvD. –

8,4 lydige|lydig TvD – 9,1 arrige| arge TvD – 9,1 vaar| faa TvD, faar M-C – 9,6 sorgfulde| sorgfulde TvD, sorgfuld M-C. – 11,4 nar| vdi| ub M-C. – 11,5 Vide hand dog| Valde hand M-C. – 12,1 stadfeste| stadfæstet TvD, stadfæstede M-C – 12,5 skulde| slæt skulde TvD. – 13,6 Glædskaff| Ecteskab TvD. – 15,1-6 udelades TvD – 15,1 soler| sole M-C. – 15,4 Foracter| Foræcte M-C. – 15,5 bliffuer| bliffve M-C.

Versionen i TvD viser en tidlig og frs brug af 40 med afstranden til anstoddelige udtryk. I Kingos Vinterpart 1689 med mel. ang. »Kommer til mig sagde Guds søns» og med en gennemgribende bearbejdet tekst. I M-C og Vinterpart 1689 anbragt under 2. søndag efter H. 3 konger.

41. En Arm Synderis Klagemaal

1 *Klagemaal*| veklage – 3 *anomme*| modtage. – 4-5 *Stragts*. *Mogenslund*, *etc*| samme metrum som *Wann ich des Morgens früh aufsteht*, jf. GlahnMF 135. – 1,2 *mangelund*| på mange mader – 2,1 *lude*| lyttede. – 2,2 *hul*| hvorfor. – 3,1 *veue*| jamre, jf. 39 str. 14,4 – 3,2 *munger*| tvinger, plager. – 4,1 *frønganger*| passerede – 4,2 *quide*| være bedrovet, klage – 5,1-2 *Saa dybt* | *gaar*| jf. Th 332r str. 1,4 6f. Til Guds vrede jf. 40 str. 11,3f. Til de tyngende synder jf. T-40 str. 12,1. – 5,2 *ihvori*| hvorhen – 6,1 *teg* | *til*| jf. T-37 str. 5,1. – 6,1 *or ingen*| heller ingen. – 7,1 *uffraue dig*| forsvil – 8,1 *ise til*| vise hen til – 10,1 *hul*| hertil – 11,1-12,2 *Haad siger* | *Sief*| jf. Matt. 11,28-29; Joh. 7,37. Samme skrifsted og formulering T-40 str. (5) og 6 – 12,1 *lidske*| læske – 14,2 *fielst aff Nid*| jf. 37 str. 3,4. – 15,1 *for*| frem før, mere end, jf. n. t. 43 str. 2,4 – 16,2 *Fud mig* | *hød*| afhjælp – 17,1 *laff*| legeme, jf. str. 12,2 – 18,1 *paa* | *Vredens* (3)| i verden. Jf. n. t. 12,16 – 19,1 *Giff* | *stadg* | *Tiv*| bønnen om bestandighed i troen også 49 str. 4,4 – 20,1-2 *Dit* | *Sief*| den, som denne vise. Denne bøn om velsignelse over visens datter er en luthersk korrigeret videreførelse af en praksis i katolsk bønnelitteratur, der, tit i en legendes form, henviser til den frelse fra helvedes pine, som blev bønnens forfatter til del. Se f. eks. MDB I 128,26-28. Da forfatteren nu anruges selv at bede med på sin egen bøn, vil han naturligt tillige omfattes af ønsket i str. 21 og 22 – 21,1-2 *Hvo* | *til*| dette velsignelsesønske over den, der synger visen, er en tilsvarende lutheransering af de stereotype løfter til brugeren af katolske bønner/viser, f. eks. MDB I 84,20f. 26f. 205,5-6; Braun 79.81 84, ofte forbundet med angivelse af alladens omfang, f. eks. MDB I 85,4-15; 86,6-29. – 22,1 *hore* | *til*| hører godt efter. Velsignelsen gælder også dem uden sangstemme, der lytter til visen. – 23,2 *Christ* | *faa*| jf. 60,117.

Optrykt BH 252, Vb-1914 40-43; Lyrik 61; Ude salmer 12-14, Dal 111 salmer 10, Ltn : Paludan 697-700; Da. Viser V 6 29; Frandsen 78-81; Frns 535; Schorring 36; Rich. Engel. Forsøg med to Sthen-salmer, Hymn Medd. 1972 nr. 7 6-8; GlahnMF 135-136.

Optaget i M2, derpå Skomm., M-C m fl. med flg. varr.: 1 Synderis| Synderis